12/03/2021

Ο Αδάμ, το δειλινόν, τα βήματα και η φωνή του Θεού

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Μάνης

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μάνης κ. Χρυσοστόμου Γ’

Ἀδάμ εἶναι ὁ ἄνθρωπος. Εἶναι τό ὄνομα τοῦ πρώτου ἀνθρώπου, κατά τήν Ἁγία Γραφή. Εἶναι ὁ πρωτόπλαστος, ὁ γενάρχης μας, ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Πρόκειται γιά τό τελειότερο θεῖο δημιούργημα. Ὁ Ἀδάμ, ὁ ἄνθρωπος, εἶναι ἡ κορωνίς ὅλης τῆς δημιουργίας τοῦ πανσόφου Θεοῦ.

Ἀναμφισβήτητα στό βιβλίο τῆς Γενέσεως, τά τρία πρῶτα κεφάλαια εἶναι θεμελιώδη. Περιγράφουν τήν δημιουργία τοῦ κόσμου, τῆς ἀλόγου κτίσεως, ἀλλά καί τήν δημιουργία καί τήν πλάση τοῦ ἀνθρώπου. Ἀκόμη γράφουν γιά τήν ἀρχέγονο κατάσταση του, ἀλλά καί γιά τήν πτώση του. Ἀναφέρουν τήν ἐξορία τοῦ Ἀδάμ καί

τῆς Εὔας ἀπό τόν Παράδεισο καί κάμνουν λόγο γιά τήν περί ἀνορθώσεως θεία ἐπαγγελία. Βέβαια, στό ἱερό κείμενο, οἱ ἐκφράσεις εἶναι ἀνθρωποπαθεῖς, γιά νά εἶναι προσιτές στή νόησή μας, ὅμως στίς λέξεις καί τίς ἐξηγήσεις κρύπτονται βαθυστόχαστοι καί λεπτότατοι συμβολισμοί καί πραγματικότητες. Ἀπώτερος σκοπός τυγχάνει ἡ συνειδητοποίηση τοῦ περιεχομένου τοῦ «κατ' εἰκόνα» καί ἡ πορεία πρός τό «καθ' ὁμοίωσιν».

*

Ἔτσι, στή διήγηση τῆς Γενέσεως, παρουσιάζεται καί ἀποκαλύπτεται τό μεγαλεῖον καί ἡ ἀθλιότητα τοῦ ἀνθρώπου. Καί πρῶτον, θά γράψουμε γιά τό μεγαλεῖον τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτό συνίσταται ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι θεῖον δημιούργημα τῆς ἀπείρου ἀγάπης τοῦ Ἑνός καί Τριαδικοῦ Θεοῦ, πού εἶναι ἡ ὄντως Ἀγάπη. Δέν εἶναι, κατ' ἀκολουθίαν ὁ ἄνθρωπος ἀποτέλεσμα τυχαίων συμπτώσεων τυφλῶν, ἄβουλων δυνάμεων. Ἡ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου ἀποφασίσθηκε ἀπό τά τρία πρόσωπα τῆς μιᾶς Θεότητος. «Ποιήσωμεν ἄνθρωπον», λέγει ἡ Γένεσις (α', 26) στό πληθυντικό ἀριθμό. Καί ἔπλασε ὁ Θεός τόν ἄνθρωπον ψυχοσωματική ὀντότητα. Σῶμα καί ψυχή. Εἶναι τό δισύνθετον τοῦ ἀνθρώπου, τό πνευματικόν καί τό ὑλικόν στοιχεῖον σέ μία ἁρμονική ἑνότητα.

Τό δισύνθετον αὐτό τοῦ ἀνθρώπου σαφῶς διδάσκεται στήν Γένεση ὅταν ἀναφέρει: «Καί ἔπλασεν ὁ Θεός τόν ἄνθρωπον χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς (ὑλικόν στοιχεῖον) καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς (πνευματικόν στοιχεῖον) καὶ ἐγένετο ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν» (Γεν. β', 7). Ὁ Ἱ. Χρυσόστομος, τό ὑπογραμμίζει αὐτό, ὡς ἑξῆς: «Διπλοῦν τοῦτο τὸ ζῷον, ὁ ἄνθρωπος λέγω, ... καὶ ἐν οὐρανῷ καὶ ἐν γῇ συγγένειαν ἔχων διὰ μὲν γὰρ τῆς νοητῆς οὐσίας κοινωνεῖ ταῖς ἄνω δυνάμεσι, διὰ δὲ τῆς αἰσθητῆς τοῖς τῆς γῆς συνῆπται πράγμασι σύνδεσμός τις ὢν ἀκριβὴς ἑκατέρας τῆς κτίστεως» (PG 55, 182).

Εἰδικότερα, γράφει ἡ Γένεσις, «ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν» (α', 26). Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον. Ἀκριβῶς, ἡ ὑψίστη καί μοναδική ἀξία τοῦ ἀνθρώπου ἔγκειται σ' αὐτή τήν βιβλική φράση «κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν». Ἔχει, ἐπομένως, θεία σφραγίδα ὁ ἄνθρωπος καί σχέση ἐξαρτήσεως ἀπό τόν Δημιουργό καί ἀναφορά σ' Αὐτόν. Ὑπάρχει μέ ἄλλους λόγους συγγένεια τοῦ ἀνθρώπου μέ τόν Θεό. Στό «κατ' εἰκόνα» περιλαμβάνονται τά χαρίσματα ὡς τό νοερόν, τό αὐτεξούσιον, τό κυριαρχικόν, τό κοινωνικόν. Στό δέ καθ' ὁμοίωσιν», ἔχουμε «φυλαγμένη» τήν δυνατότητα τῆς ὁμοιώσεως πρός τόν Θεόν, τήν κατά χάριν θέωσιν. Ὡς δέ λέγει ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης «τὸ μὲν κατ' εἰκόνα τῇ κλίσει ἔχομεν, τὸ δὲ καθ' ὁμοίωσιν ἐκ προιαιρέσεως κατορθοῦμεν» (PG 44, 273).

Εἰδικότερα, γιά τήν ἀρχέγονο κατάσταση τοῦ ἀνθρώπου, πολύ χαρακτηριστικά, ὁ δογματικός πατήρ τῆς Ἐκκλησίας Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός γράφει: «Ὁ Θεός λοιπόν ἐδημιούργησε τὸν ἄνθρωπον ἄκακον, εὐθύν, ἐνάρετον, ἄλυπον, ἀμέριμνον, στολισμένον μὲ τὴν λαμπρότητα κάθε ἀρετῆς, προικισμένον μὲ ὅλα τὰ ἀγαθά, ὡσὰν κάποιον δεύτερον κόσμον, μικρόν κόσμον μέσα εἰς τόν μεγάλον, ἄλλον ἄγγελον προσκυνητήν, σύνθετον, θεατήν τῆς ὁρατῆς δημιουργίας, γνώστην τῶν μυστηρίων τῆς νοητῆς, βασιλέα τῶν ἐπιγείων, πού κυβερνᾶται «ἄνωθεν», ἐπίγειον καί οὐράνιον, προσωρινὸν καὶ ἀθάνατον, ὁρατὸν καὶ νοούμενον, ἐνδιάμεσον μεταξὺ μεγαλείου καὶ μικρότητος, τὸν ἴδιον πνεῦμα καὶ σάρκα· πνεῦμα διὰ τὴν χάριν, σάρκα ἐξ αἰτίας τῆς ὑπερηφανείας· τὸ ἕνα διὰ νὰ μένῃ σταθερὸς καὶ νὰ δοξάζῃ τὸν Εὐεργέτην, τὸ ἄλλο διὰ νὰ ὑποφέρῃ, καὶ ὑποφέροντας νὰ ἐνθυμῆται καὶ νὰ σωφρονίζεται φιλοτιμούμενος ἀπὸ τὸ μεγαλεῖον τοῦ πνεύματος· τὸν ἐδημιούργησε ζῶσαν ὕπαρξιν ποὺ κατ’ οἰκονομίαν ζῇ ἐδῶ, δηλαδή, εἰς τὴν παροῦσαν ζωήν, καὶ ποὺ μεταβαίνει ἀλλοῦ, δηλαδή, εἰς τὴν μέλλουσαν ζωήν· καὶ ἡ κατάληξις τοῦ μυστηρίου εἶναι ὅτι θεοῦται μὲ τὴν ὑπακοὴν εἰς τὸν Θεόν· θεοῦται μάλιστα μὲ τὴν κοινωνίαν τοῦ θείου φωτισμοῦ, χωρὶς νὰ μεταβάλλεται εἰς Θεὸν κατ’ οὐσίαν» (Ἔκδοσις Ἀκριβὴς τὴς Ὀρθοδόξου πίστεως, Β, 22).

Ἦταν λοιπόν, προικισμένος, ὁ Ἀδάμ μέ δωρεές καὶ χαρίσματα, δῶρα τῆς ἀρχέγονης δικαιοσύνης, ὡς τά κυριότερα τῆς ἀναμαρτησίας καί τῆς ἀθανασίας.

*

Πρῶτο στοιχεῖο τῆς ἀνθρώπινης ὕπαρξης εἶναι, ὡς ἀναφέραμε, τό μεγαλεῖον. Ὡς δεύτερον, ἀκολουθεῖ ἡ ἀθλιότητα αὐτοῦ.

Πράγματι, ἦλθε ἡ ἀθλιότητα τῆς ἁμαρτίας. Οἱ πρωτόπλαστοι δέν ἔμειναν στήν ἀρχέγονη δικαιοσύνη τους, ἀλλά μέ τήν παράβαση τῆς θείας ἐντολῆς, παρασυρθέντες ἐξέπεσον ἀπ’ αὐτήν. Παρεδόθησαν στό κακό, στή φθορά καί στό θάνατο. Ἐδῶ ἔγκειται τό θεολογικῶς λεγόμενον «προπατορικόν ἁμάρτημα», τό ὁποῖο φέρει κληρονομικῶς κάθε ἄνθρωπος πού γεννᾶται. Τά δυσμενῆ καί ὀλέθρια ἀποτελέσματα τῆς πτώσεως εἶναι πλέον, ὡς ἄλλοι πικροί καρποί τῆς ἀνυπακοῆς καί τῆς ἁμαρτίας, ἡ ἀχρείωση καί ἀμαύρωση τοῦ «κατ’ εἰκόνα», χωρίς ὅμως καί τήν πλήρη καταστροφή αὐτοῦ, ἡ ἀπώλεια τῶν χαρισμάτων τῆς ἀρχεγόνου δικαιοσύνης, ἡ ἔξοδος ἀπό τόν Παράδεισο καί ὁ πικρότατος καρπός, αὐτός οὗτος ὁ θάνατος.

Περιγράφει, λοιπόν, τό βιβλίον τῆς Γενέσεως μέ λακωνικότητα διατυπώσεως, μέ λιτές ἐκφράσεις καί φέρνει ἐνώπιόν μας ἐπακριβῶς, τόν Ἀδάμ, τό δειλινόν, τά βήματα καί τήν φωνή τοῦ Θεοῦ. Εἶναι οἱ μοναδικοί καί καταπληκτικοί στήν

παγκόσμια ἀνθρωπολογία βιβλικοί στίχοι 8 καί 9 τοῦ γ’ κεφαλαίου τοῦ πρώτου βιβλίου τῆς Ἁγία Γραφῆς.

Γράφει τό ἱερό κείμενο: «Καί ἤκουσαν τῆς φωνῆς Κυρίου τοῦ Θεοῦ περιπατοῦντος ἐν τῷ παραδείσῳ τὸ δειλινὸν καὶ ἐκρύβησαν ὅ τε Ἀδὰμ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἀπὸ προσώπου Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἐν μέσω τοῦ ξύλου τοῦ παραδείσου. Καὶ ἐκάλεσεν Κύριος ὁ Θεὸς τὸν Ἀδὰμ καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἀδάμ, ποῦ εἶ».

Ἐδῶ, στὶς ἀπέριττες αὐτές ἐκφράσεις εἶναι ἄξιον ἰδιαίτερης προσοχῆς, ἡ ὅλη αὐτὴ συνάντηση τοῦ πεπτωκότος ἀνθρώπου, τοῦ Ἀδάμ, μέ τόν Δημιουργό του, τόν Θεόν.

Κατ’ ἀρχήν, παρατηροῦμε ὅτι ἡ συνάντηση αὐτή λαμβάνει χώραν τό δειλινό. Εἶχε περάσει δηλαδή ὁλόκληρο τό πρωϊνό, τό τμῆμα τῆς ἡμέρας τῆς δράσεως καὶ ἐργασίας, ἀλλά καί τό μεσημέρι, τό καυτό μεσημέρι τοῦ πειρασμοῦ τοῦ μισανθρώπου, τοῦ διαβόλου, πού ἔριξε τόν Ἀδάμ στήν ἄβυσσο τῆς πτώσεως. Μά ἀκόμη διαπιστώνουμε, ὅτι δέν ἔρχεται ὁ Θεός τήν νύκτα, πάλιν ἀπό πατρική ἀγάπη, γιά νά μή φοβηθοῦν οἱ ἔνοχοι, οἱ πρωτόπλαστοι. Ἔρχεται τό δειλινόν. Διότι, τό δειλινόν εἶναι ὁ χρόνος τῆς περισυλλογῆς, τῆς αὐτοεξέτασης, τῆς αὐτογνωσίας, ὁ χρόνος τῶν συμπερασμάτων. Ὁ Πάνσοφος καί Φιλάνθρωπος Θεός ἔρχεται τό δειλινόν. Ὦ, τό δειλινόν ἐκεῖνο! Ναί, ὁ Θεός βηματίζει στό γνωστό μονοπάτι τοῦ κήπου τῆς Ἐδέμ, τοῦ Παραδείσου, ἀλλά ὁ Ἀδάμ ἀπουσιάζει. Καί ὁ Ἀδάμ καί ἡ Εὔα, «ἤκουσαν τῆς φωνῆς Κυρίου τοῦ Θεοῦ, περιπατοῦντος ἐν τῷ παραδείσῳ τό δειλινόν καί ἐκρύβησαν». Κάθε ἡμέρα ἔτρεχαν στό Θεό ἀπό χαρά καί ἄφατη ἀγαλλίαση καί εὐφροσύνη ψυχῆς. Τώρα, «ἐκρύβησαν» ἀπό ταραχή καί φόβο. Ἀλλά, ὁ Θεός ἀγαπᾶ, θέλει νά τούς συναντήσει. Ἐάν ὁ Ἀδάμ διαφοροποιήθηκε καί ἄλλαξε, ὁ Θεός παραμένει καί εἶναι ὁ ἀναλλοίωτος, ὁ ἄτρεπτος, ὁ ἄπειρος καί ὁ αἰώνιος, ὁ παντογνώστης καί ὁ πανάγαθος. Τότε, λοιπόν, «ἐκάλεσε Κύριος ὁ Θεός τόν Ἀδάμ καί εἶπεν αὐτῷ· Ἀδάμ, ποῦ εἶ;». Ἀδάμ, ποῦ εἶσαι; Εἶναι, ἐν προκειμένῳ, ἡ φωνή τοῦ Θεοῦ, ἐξόχως συγκλονιστική.

*

Τῷ ὄντι, τό ἀνθρώπινο δρᾶμα γράφεται στόν παράδεισο καί ἡ κακοδαιμονία τῆς ἀνυπακοῆς ὀφείλεται στόν ἄνθρωπο. Τήν ζοῦμε, ὅμως αὐτή τήν κατάσταση καθημερινά. Εἶναι ἡ παράβαση τῆς θείας ἐντολῆς καί συνάμα ἡ ἀποφυγή νά ἀναλάβουμε τίς εὐθύνες μας. Δέν ἀκοῦμε τόν Θεό. Κωφεύουμε στά κελεύσματά Του. Δέν ἔχουμε «ὦτα εἰς ἀκοήν». Ὡστόσο, μή λησμονοῦμε, ὅτι ὅλοι μας εἴμεθα τέκνα τοῦ Ἀδάμ καί ἀπό τότε τούς πρωτοχρόνους καιρούς, ὁ Θεός μᾶς καλεῖ συνεχῶς. Δέν ἔπαυσε νά ἀκούγεται ἡ θεϊκή φωνή: «Ἀδάμ, ποῦ εἶ;». Ἄνθρωπε ποῦ εἶσαι; Ποῦ βρίσκεσαι; Ἐγώ, Κύριος ὁ Θεός εἶμαι ἐδῶ. Ἐσύ, Ἀδάμ; Ἀλλ’ ὅμως, ὁ Πανάγαθος Θεός καί στό θεϊκό αὐτό προσκλητήριό Του, τελικά, ἑτοιμάζει τήν μετάνοιά μας, τήν ἐπιστροφή μας καί ὑπακοή μας σ’ Ἐκεῖνον. Ἀλήθεια, πῶς θ’

ἀνταποκριθοῦμε ἐμεῖς σ’ αὐτό τό κάλεσμα;